

sárgás fehérré változik. Ilyenek: *Myrmidone ab alba* Stgr. és *Edusa ab. Helice* Hb. A *Chrysotheme*-nek ily fehér alakja eddigelé ismeretlen volt; 1897. augusztus 25-én azonban a nálunk is megfordult angol lepkésző, Miss Fountaine M. E. fogott Bécs környékén, Mödlingen egy példányt, mely a rajzot híven megtartva csak fehér színe által különbözik; mellső szegélye és rojtozata azonban ibolyás tünető, az alsó szárnyon levő sárga petty pedig élénken ír ki a szürke alapról. Ezt az érdekes alakot, a felfedezőnő kívánságához képest még élő dajkája Mrs. Hurley Mary tiszteletére *ab. Hurleyi*-nek nevezem el.

Hasonló eltérése van a *C. Heldreichi*-nek is, melyet ugyancsak Miss Fountaine fedezett fel. 1901. június hó vége felé ugyanis Görögországban járt, és Morea félszigetén a Kalavryta városához közel levő 2355 m. magas Chelmos-hegyen az említett fajnak számos példánya közt néhány oly nőtényt is fogott, mely a színben eltérést ép oly határozottan tünteti fel, mint az említett három fajé, azaz a törzsfajnak a szárnyak középpterén levő élénk barnás sárga színe épúgy mint az oldalsávbán álló citromsárga pettyek színe fehéressé vált, mi által a felső szárny tömezejében és mellső szegélyén levő s az egész alsó szárny nyat elfoglaló szürke árnyalat annál sötétebbnek, az utóbbiban álló sárga középső petty pedig annál élénkebbnek látszik; míg az alsó szárny sárgászöldes tünető. Ennek az elszínezésnek megfelel a fonák oldal is: itt is a felső szárnyon pótolja a sárgát a fehéres szín, az alsó szárny pedig sárgásabb szürke a törzsfajénál. Ezt a szép fajváltozatot a felfedezőnő után *ab. Fountainei* név alatt kívánom az irodalomba bevezetni.

A bogárfuttatóról.

Irta Csiki Ernő.

A bogárvilág, vagy helyesebben mondva az apró bogarak ismerete különösen a bogárrosta általános elterjedése és használata óta haladt nagyot.

A bogárrosta használatáról és annak fontosságáról annak idején Reitter értekezett¹⁾. Részletesen ismertette a különféle

¹⁾ Reitter Edm., Das Insectensieb, dessen Bedeutung beim Fange von Insecten, insbesondere Coleopteren und dessen Anwendung. (Wiener Entomologische Zeitung V. 1886. p. 7—10, 45—56)

régibb rostákat és különösen az úgynevezett Kraatz-Reitter-Weise félélt, melyet manapság is használunk; leírta hol és miképen kell rostálni.

A rostált anyag átkutatása, az állatok kiszedése a régi mód szerint igen körülményes volt, sok időt vett igénybe, míg részletenkint fehérkártya papirosra szétszórva az anyagot átvizsgáltuk. Ennek megkönnyítésére több készüléket szerkesztettek és írtak le.

Az elsőség Ormay Sándor jeles coleopterologusunkat²⁾ illeti, ki „Bogárfuttató“ (*Insectophobos*) név alatt ismertette és rajzolta le készülékét³⁾, melyet 2. ábránk mutat be. Ormay készülékét a Kima'ovicztól kapott tervezet alapján következőképen írta le:

„Fenyőfából egy tetszés szerinti térfogatú, négy lábon álló ládát olyformán kell készíteni, hogy hátulról előre kaskenyedjék

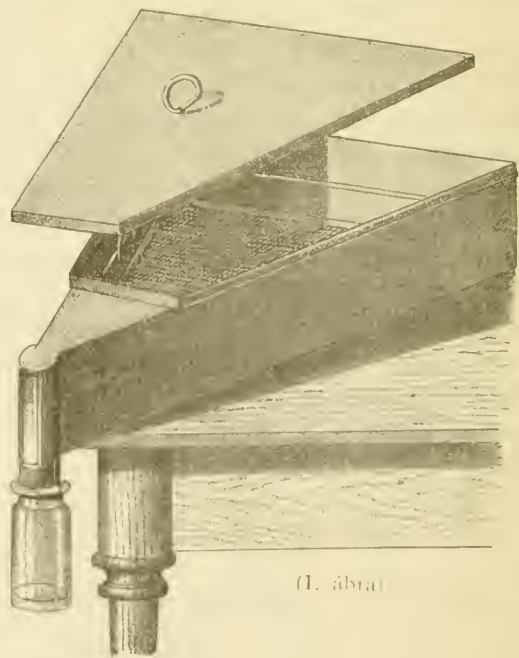
és megszűkült eleje nyílt legyen. Fölül egy könnyen leemelhető, de lehetőleg legjobban záró fedél alkalmazandó, és a lábak legegyszerűbben oldóváast szegezhetők rá. A ládát szűken nyíló elejéhez üveglemezekből készült (éleken erős papirossal beragasztott) kürtő erősítetik, de úgy hogy a kürtő a láda nyíltan

hagyott elejének megfelelő magasságban hiányos legyen, illetőleg a négyszög-

alakúlag összeragasztott üveglemezek közül az, mely a láda ürege felé néz, a nyílás magasságában csak képzeleti, tehát ez oldal csak a láda fölött és a ládán alól kiálló két üveglemez által van képviselve. Ez üvegkürtő fölül üvegből vagy akár cartonból készült jól záró sap-

²⁾ Ormay Sándor azóta, sajnos, teljesen felhagyott a coleopterologia művelésével. Több mint 7 és fél ezer fajt számláló palaearktikus bogárgyűjteménye Malla'sz József birtokába ment át.

³⁾ Ormay Sándor, Újabb adatok Erdély bogárfaunájához. Budapest, 1901. p. 58—65. ábrával.

(I. ábra)

kat kap, alul pedig nyílt, és az alsó nyilástól 2-cm.-nyi magasságban köröskörül egy alája állítandó pohár befödésére szolgáló négy üveglemez van derékszög alatt reáragasztva.“ E készüléken utóbb még következő négy tökéletesítést eszközölt: a láda fa-fenekét cinkes bádoggal helyettesítette, hogy több földet lehessen egyszerre betenni, félmagasságban egy második bádogfeneket alkalmazott, a két bádogfenék végét az üvegkürtő felé legörbítette és a láda oldalába lyukat fúrt, melyen időnkint dohányfüstöt fujt be, hogy a lusta, tétovázó bogarak is mozgásra indíttassanak.

A rostált anyagból nagyobb mennyiséget e készülékbe helyezve, a gyűjtött állatkák a világosság felé menekülvén, a spiritust tartalmazó üvegbe esnek.

A kérdés evvel nagyjában meg volt oldva, az eszme meg volt, további feladat csak a készülék tökéletesítése volt.

Ugyanabban az évben Ormay említett cikkének megjelenése után Kimakovicz Mór természetkedvelő szükségesnek találta, a bogárfuttatót magának vindikálva Ormay-t megtámadni és a készüléket „Zooanaphor“-ra átkeresztelvén újból leírni⁴⁾. Eltekintve a szükségtelen polemiától, melyet Ormay jogosan is utasított vissza⁵⁾, a készüléken újabb módosítások történtek, melyek annak használhatóságát fokozták.

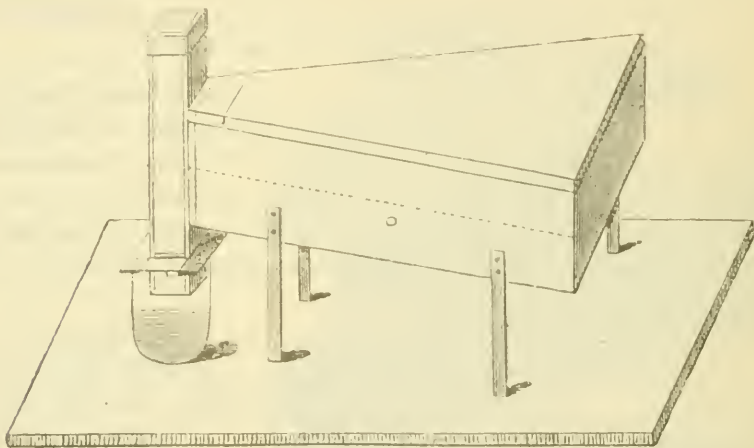
Kimakovicz készüléke röviden leírva a következő: Az alak megmaradt a régi, a szekrény maga nem fából, hanem horgany-bádogból készül, alja porcellán-papírossal van bélelve és üveglemezzel befedve; az oldalakra pedig 3 cm. magas és 1 cm. vastag üveglemezek vannak erősítve, melyek egyszersmind egy betét tartására szolgálnak, e betét alját 3^m/_m-es drótrosta alkotja. A fedél hátuisó részében egy 5 cm. átmérőjű nyílás van tolokás fedővel, ez a rostált anyag beöntésére szolgál. A készülék másik része az üvegből készült gyűjtő; ez egy 30 cm. hosszú és 3.5 cm. átmérőjű hengerüveg, melynek egyik oldalán a bádogszekrény nyílásának megfelelő nyílás és perem van; ez a szekrénybe lesz erősítve, üvegdugóval elzárva és alája jön a valamivel nagyobb hengerüveg spiritusszal az állatok fölvételére.

4) M. v. Kimakovicz, Apparate zum Fang von Micro-Arthropoden. (Verhandlungen u. Mittheilungen des siebenbürgischen Vereins für Naturwissenschaften in Hermannstadt XL. Jhrg. 1890. p. 122.)

5) Alexander Ormay, Insectophobos und Zooanaphor. Ein Nachklang zum XL. Jahrbuche (1890.) des Hermannstädter naturwissenschaftlichen Vereins. Budapest, 1891.

E készülék és néhány hozzávaló segédeszköz a gyakorlatban ezélszerűen nem alkalmazható. Így az üveglemezek könnyen törnek és félreeső vidékre tett kirándulások alkalmával aztán nem is pótolhatók egykönnyen; a fedél 5 cm.-es nyílása is felesleges, úgyszintén a rostált anyag szortírozására alkalmazott szita is.

A K. M. Természettudományi Társulat állattani szakosztályának egyik ülésén Wachsmann Ferencz is mutatott be egy csinos bogárfuttatót, de ennél a herét felszínén futkosó nagyobb vagy kisebb rovarok teljesen el vannak zárva a világosságtól, tehát nem juthatnak a gyűjtő-üvegbe. Ennél a készüléknél a rostált anyag előzetes vagy utólagos átnézése a régi mód szerint szintén szükséges.

(2. ábra)

Számtalan kirándulásom alkalmával az Ormay- és Kima-kovicz-féle készüléket kipróbálván, úgy azok hibáiról és előnyeiről meggyőződve, újabban a M. Nemzeti Múzeum részére egy olyan bogárfuttatót készítettem, mely mint a hogy a mult évadban meggyőződtem, a követelményeknek jól megfelel.

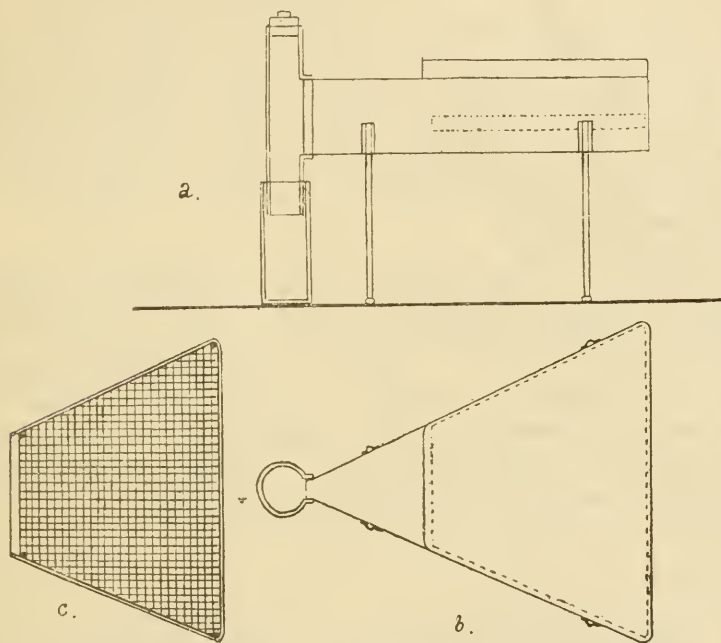
Mielőtt ennek ismertetésére áttérnék, egy külföldi hasonló készülékről akarok még említést tenni, mely egyszerű is, olcsó is. E készülék az úgynevezett „Photector“, melyet a bécsi Ortner⁶⁾ cég hoz forgalomba. Mint az 1. ábra mutatja, ez is csak olyan mint a többi bogárfuttató; alakja ugyanaz, csak lábai nincsenek, hanem

⁶⁾ Ortner Comptoir für den entomologischen Bedarf, Wien, XVIII Dittesgasse 18.

egy asztal sarkára teszik a gyűjtővel a világosság felé. A gyűjtő bádogból készül és csak elül van egy kis ablak; a gyűjtő alá a borszeszes üveget nem lehet állítani, azért a gyűjtőhöz kell azt erősíteni.

Magam egy oly bogárfuttatót használok (3. ábra), mely az Ormay- és Kimakovicz-féléktől kissé eltérő. Leírása a következő: A szekrény sima, fényes horgany-bádogból készül, a hátulsó sarokélek kerekítették, úgyszintén a fedél elülső sarkai, a mi a 3. ábra *b.* rajzán, mely a készülék alaprajzát mutatja be, látható. A 3. ábra *a.* rajza a készüléket oldalról mutatja.

(3. ábra.)

A sima bádog feleslegessé teszi a készülék kibélelését papirossal és üvegtáblával. Úgyszintén elhagytam az oldalfalak vastag üveglemezeit, melyeken a rosta fekszik és utóbbinak 4 sarkában drótlábakat alkalmaztam. E rosta alakját a 3. ábra *c.* rajza mutatja, hátul és kétoldalt 2 cm. magas bádogkerete van, elül nyitott. A gyűjtő üvegből készül; lehet hengeres, de ha tetszik négy oldalú hasáb is. A készülék méretei a következők: a szekrény magassága 10 cm., a fedél alatt 12 cm., oldalai 50 cm. hosszúak, hátul 44 cm., elül 2'5 cm. széles; a fedél hossza a középvonalban 30 cm.; a lábak hossza 20 cm. A rosta-betét a fedélnél valamivel kisebb (hossza 28 cm.), úgy hogy könnyen ki lehessen emelni, mire két-

oldalt 1—1 fület alkalmazunk; a drótlábak hossza 3 cm.; a rosta nyílásai 3 mm.-esek. A gyűjtő hossza 28—30 cm., átmérője 5 cm., ha üveghasábot készítünk, akkor egy oldalának szélessége a szekrény nyílásának megfelelőleg 2.5 cm.

Most még néhány szót a bogárfuttató használatáról. A rostált földet stb. a kis zacskóból, melyben hazahoztuk, beöntjük a rosta-betétre és azon kissé kiterítjük; a gyűjtő alá állított üvegbe pedig borszeszt teszünk, mely a beléje eső állatkák megölésére és konzerválására szolgál. Az állatok nagy része a rostált anyag felületére törekedik jutni, innen pedig a világosság felé. A mint így a gyűjtőhöz érkeznek, lepotyognak a borszeszt tartalmazó üvegbe. Az állatok egy másik része, nevezetesen azok, melyek rejtek életet élnek, a földben igyekeznek menedéket keresni, miközben a rostához jutva azon átesnek, most már a szekrény alján, az oldalak mentén végig szaladva vagy ha lassan mászva is búvóhelyet igyekeznek keresni, ilyet itt azonban nem találhatnak és előbb utóbb a gyűjtő-üvegbe kerülnek.

Nemcsak rostált anyagot tehetünk a bogárfuttatóba, hanem pl. mocsarakból, tavakból származó növénytörmeleket, melyből a számtalan vízbogár kikeresése nem kis munkát adna, a bogárfuttatóban pedig rövid idő alatt mind a gyűjtőüvegbe kerülnek. Nagyon jól használható a készülék a fűhálóba került anyag kiválasztására is; úgyszintén gombákat, száraz trágyát stb. lakó állatok nagyon könnyen, minden fáradság nélkül kerülnek a kezeink közé, ha azokat az anyagokat a bogárfuttatóba helyezzük.

Eperjes környékének szövő lepkéi.

Irta Dahlström Gyula.

II.

Lasioampa potatoria L. k. VII. 2—VIII. 6. H. IX. 20-tól kitelevé VI. 30-ig *Dactylis glomerata* és *Graminea*-féléken; *pruni* L. r. VII. 8—VIII. 20. H. IX. 10-től kitelevé VI. 15-ig *Faguson*, *Prunuson* és *Tilián*; *quercifolia* L. k és ab. *alnifolia* O. r. VI. 15—VII. 10., VII. 15—IX. 10 és X. 5—X. 20. Hernyója *Prunus* és *Populuson* VII. 12—VIII. 10 és IX. 16 től kitelevé V. 25 ig; *populifolia* Esp. gy. és ab. *aestiva* gy. (II. iv.) VI. 15—VII. 10 és VII. 30—IX. 20. H. IX. 20-től kitelevé V. 20-ig *Populuson* és *Salixon*; *tremulifolia* Hb. gy. IV. 25—V. 20. H. VII. 6—IX. 10. *Populus*